

Говор на Конференцији о отвореном дијалогу у Босни и Херцеговини у организацији Центра за културу дијалога

Даме и господо,

«Лијепе ријечи сва врата отварају, граде мостове, а грубе ријечи погађају даље од пушке», каже народна пословица. У друштву за дијалог нема алтернативе, а за изградњу здравог друштва неопходна је цивилизована култура дијалога.

Тема данашњег разговора, “култура дијалога”, налази се у основисвега што настојимо да урадимода бисмо Босну и Херцеговину вратили на пут политичког и економског опоравка и на пут према Европи.

Ја се надам да ће овај данашњи разговор бити почетак низа сличних разговора који ће окупити политичке вође широм Босне и Херцеговине у покушају да објасне своје позиције у конструктивној атмосфери, да постигну заједничку основу, те да тако помогну овој земљи да се извуче из ћорсокака у који је тренутно запала.

Улог је велики. Постоји мишљење да различите културе не могу живјети заједно.

Овакво мишљење је производ незнања, можда и страха. Ако му се не супротставимо, могло би добити маха.

Несрећу су посљедњих двадесет година узроковали људи који су били увјерени да *не могу* живјети заједно.

Све је јасније да рјешење није у *грубој реторици* или у таквим ставовима.

Нећемо доћи до одрживих рјешења тако што ћемо вријеђати људе с друге стране конференцијског стола.

Нити ћемо постићи консензус ширећи увреде кроз новинске колумне и дневно-политичке емисије на телевизији.

Са занимањем сам прочитао цитат на дну позивнице коју сам добио од Центра за културу дијалога.

Тај цитат гласи: “Можда ја гријешим, можда сте ви у праву, али само заједничким настојањима можемо да досегнемо истину”.

То је позната девиза великог либералног филозофа Карла Попера рођеног у Аустрији. И она мудро каже да чак и када је један у праву, а други није, истина је можда негдје између.

Али, чињеница је да нема свако овакав просвијетљен став. А шта да радимо кад друга страна *заиста* лупа шаком о преговарачки сто, или, још горе, када друга страна неће ни да *сједне* за преговарачки сто?

Попер и о томе нешто мудро каже.

У својој значајној расправи *Отворено друштво* он тврди, цитирам: “Треба да у име толеранције инсистирамо на своме праву да не толеришемо нетолеранцију. Треба да инсистирамо да сваки покрет који проповиједа нетолеранцију сам себе ставља ван закона, а подстицање на нетолеранцију и дискриминацију треба да сматрамо кривичним дјелом, исто онако као што подстицање на убиство, или на отмицу, или на поновно увођење трговине робљем треба да сматрамо кривичним дјелом.”

Према томе, по Поперовом мишљењу, морамо настојати да стварамо културу дијалога, али и да штитимо толеранцију од

нетолерантних људи.

У посљедње три године, чини се да су у Босни и Херцеговини политика ината, надмудривања и реторика етничке мржње добили на цијени.

У земљи се сада осјећају посљедице, а нетолерантна реторика додаје своју посебну врсту отрова болестима незапослености и безнађа.

Не морате бити посебно паметни да бисте знали шта желите – чак и мало дијете зна шта жели. Али, да бисте разумјели шта други људи желе, потребна је интелигенција и стрпљење.

Историја бивше Југославије је препуна пропалих политичара који су знали само шта је то што они желе.

Фокусирање искључиво на властите тежње значи да не морате своје интересе да помирите са интересима других; то значи да не покушавате да трагате за резултатима у којима би обје стране биле на добитку.

Али, у функционалној демократији, једини начин да добијете оно што желите је да осигурате да и други добију оно што они желе. А да је то могуће, ми смо доказали у Европи која се гради већ јако, јако дуго – 50 година. Чак и овај европски устав, који се сад зове Лисабонски уговор, почели смо о томе да размишљамо са једним говором Јошке Фишера тачно прије десет година. Значи и то је било тешко, али свако је размишљао шта он добија, али и шта онај други добија, шта овај други жели. Тако смо постигли тај споразум.

Способност разумијевања оног што други желе и проналажења креативних метода за помирење различитих циљева такође је кључ за просперитет и безбједност.

У другим земљама, политичари покушавају да изгледају пријатно у јавности, а када су иза затворених врата показују своју немилосрдну страну и често занемарују уобичајену куртоазију.

Овдје у Босни и Херцеговини чини се да је супротан случај.

Иза затворених врата, многе – наизглед шовинистичке – политичке вође немају проблема да се опходе према вођама других група с поштовањем, да размјењују вицеве и постижу договор о многобројним питањима. Али, када се нађу пред медијима одмах заузму ратоборан или можда нетолерантан став.

Поштовани,

Прије неких 14 година, Михаел Штајнер и ја упознали смо амбициозног младог политичара из једне мале општине сјеверно од Бањалуке.

Тај ме је човјек тада импресионирао својом визијом, енергијом и храброшћу.

Тај политичар био је, наравно, Милорад Додик.

Упркос великој личној опасности, он је путовао у иностранство да се састане са политичарима и пријатељима Бошњацима, да би дискутовали о будућности њихове заједничке земље кад се коначно босански рат заврши.

Милорад Додик је, по мом мишљењу, појединац који је и у добру и у злу, и у позитивном и у негативном, имао огроман утицај на мировни процес.

Многи га окривљују за повећану употребу екстремистичке реторике, било у односу на одржавање референдума, било на порицање ратног злочина као што су пијаца Маркале или Тузла; и, уопштеније, у погледу рјечника његовог политичког дискурса, уз употребу термина као нпр. „Техеран” за Сарајево.

Ријечи имају значај и оно што је речено не може се порећи. Политичари би од свих људи то требало дабоље разумију. Острашћена реторика подиже тензије. што заузврат може ескалирати и у насиље.

Да ли је ово, питам се, исти Милорад Додик кога сам упознао

1996. године са Штајнером? То је питање које желим да поставим. И, ако јесте, шта он може урадити па да се досегне визија једне просперитетне Босне и Херцеговине као дома свих њених народа, ентитета, мањина, народности коју је млади Милорад Додик у своје вријеме тако јасно представио. Говорио је чак и о томе да ће међуентитетске границе једном нестати.

Куда води разговор о референдуму? Чијим дугорочним интересима служе оспоравања међународног ауторитета у Босни и Херцеговини? И која то рјешења, задовољавајућа за све стране, може премијер Републике Српске данас да понуди свим грађанима Босне и Херцеговине, без обзира на то гдје живе, и без обзира на њихову етничку и страначку припадност, да се ова политичка пат-позиција коначно превазиђе?

Већ сам изрекао признање организаторима на поставци данашње дебате. Али она ипак не би била могућа без Милорада Додика, који је дошао у Сарајево да представи своје идеје и да дискутује са вама о будућности ове земље.

Чућемо да ли прича Додик од данас или можда ипак онај Додик из старих времена.

Хвала вам.